

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Кафедра української мови

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор з наукової роботи
та інновацій

 проф. Бояр А. О.

“23” 06 2016 р.

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор з науково-педагогічної
та навчальної роботи та рекрутації

 проф. Гаврилюк С. В.

“23” 06 2016 р.

ЗАГАЛЬНЕ МОВОЗНАВСТВО

РОБОЧА ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни

Підготовки	доктора філософії (PhD)
Галузі знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальності	035 Філологія
Спеціалізації	Германські мови
	Українська мова
	Літературознавство

Луцьк – 2016

Робоча програма навчальної дисципліни «Загальне мовознавство» для підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки, за спеціальністю 035 Філологія, спеціалізацій «Германські мови», «Українська мова», «Літературознавство». «10» травня 2016 р. – 20 с.

Розробник: Межов О. Г., доктор філологічних наук, професор кафедри української мови.

Рецензент: Аркушин Г. Л., доктор філологічних наук, професор кафедри історії та культури української мови.

Робочу програму навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри української мови.

Протокол № 13 від «11» травня 2016 р.

Завідувач кафедри проф. Мірченко М. В.

Робочу програму навчальної дисципліни схвалено науково-методичною комісією Інституту філології та журналістики протокол № 10 від 8 червня 2016 р.

Голова науково-методичної комісії інституту доц. Зінчук Р. С.

Робочу програму навчальної дисципліни схвалено науково-методичною радою університету.

Протокол № 10 від «15» 06 2016 р.

Робочу програму навчальної дисципліни схвалено науковою радою університету.

Протокол № 11 від «16» 06 2016 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика дисципліни
Кількість кредитів – 6	03 «Гуманітарні науки»	Заочна форма навчання
	035 «Філологія» «Германські мови» «Українська мова» «Літературознавство»	Нормативна навчальна дисципліна
Модулів – 2	Доктор філософії (PhD)	Рік підготовки – 2
Змістових модулів – 2		Семестр – 1, 2
Загальна кількість годин – 180 год.		Лекції – 22 год.
		Практичні заняття – 10 год.
		Самостійна робота – 148 год.
		Форма контролю – екзамен

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Робочу програму навчальної дисципліни «Загальне мовознавство» складено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки аспірантів спеціальності 035 «Філологія».

Мета курсу: поглиблення й узагальнення знань філологів з теорії, методології та історії мовознавства; підвищення професійного рівня лінгвістичної підготовки аспірантів; формування навичок комплексного лінгвістичного аналізу.

Завдання курсу:

- *теоретичні:* розширити знання філологів з актуальних питань психолінгвістики, соціолінгвістики, інтерлінгвістики, теоретичного і прикладного мовознавства, а також вивчити теоретичні положення, які не були висвітлені в попередніх курсах; ознайомити з найважливішими історичними періодами, школами, напрямками лінгвістичної науки, філософськими основами, актуальними ідеями й здобутками сучасного світового мовознавства; формувати сучасні погляди на проблеми лінгвістики, спираючись на історію розвитку вітчизняного та європейського мовознавства; поглибити знання про методи наукового дослідження мови;

- *практичні:* розвивати уміння й навички аналізувати та застосовувати основні положення лінгвістичних теорій та методи дослідження мови у практичній діяльності.

Перелік знань та умінь аспірантів:

аспіранти повинні **знати:** основні теоретичні положення лінгвістичної науки; дефініції основних термінів (знак, структура знака, мислення, свідомість, мова / мовлення, структура / система мови, мовні рівні, синхронія / діяхронія тощо); історичні віхи розвитку різних напрямів науки про мову та їхніх представників; провідні ідеї, найважливіші аспекти і проблеми сучасного мовознавства; методи лінгвістичного аналізу.

аспіранти повинні **вміти:** наводити визначення основних мовознавчих понять; володіти навичками наукового лінгвістичного аналізу; використовувати на практиці (під час написання наукових робіт) методи та прийоми дослідження й опису мови; характеризувати основні етапи і періоди історії мовознавства; аналізувати основні наукові досягнення сучасної лінгвістики, застосовувати їх під час дослідження мовних питань; систематизовувати основні лінгвістичні знання.

Міждисциплінарні зв'язки: загальне мовознавство тісно взаємодіє з філософією, історією, логікою, соціологією, соціолінгвістикою, етнолінгвістикою, літературознавством, психологією, фізіологією, географією, математикою. Сучасне мовознавство – це комплекс численних дисциплін, які то зближуються, то перехрещуються, то розходяться. Отже, загальне мовознавство базується на знаннях як з лінгвістичних, так і нелінгвістичних курсів і є узагальнювальною дисципліною, що підвищує лінгвістично-професійний та інтелектуальний рівень майбутнього фахівця.

Робоча програма дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Теорія та методологія мовознавства.
2. Історія мовознавства.

3. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. Теорія та методологія мовознавства

ТЕМА 1. Мовознавство як наука

Предмет мовознавства. Зміст і основні завдання загального мовознавства. Місце мовознавства в системі наук. Прикладне мовознавство.

ТЕМА 2. Знакова природа мови

Поняття про знак і знакову систему мови. Типологія знаків. Структура знака. Специфіка мовного знака. Своєрідність мови як знакової системи. Знаковість і одиниці мови. Мова і несловесні форми спілкування (паралінгвістика і паракінесика).

ТЕМА 3. Мова і мислення

Проблема співвідношення мови і мислення. Психофізичні основи зв'язку мови і мислення. Типи мислення у людини: поняттєве, технічне і образне. Внутрішнє мовлення і мислення. Роль мови у процесі пізнання.

ТЕМА 4. Мова і мовлення

Проблеми мови і мовлення в концепціях різних лінгвістів. Сучасні уявлення про співвідношення мови і мовлення. Суспільна природа мови і мовної діяльності.

ТЕМА 5. Система і структура мови

Системний характер мови. Парадигматичні, синтагматичні й ієрархічні відношення між мовними одиницями. Структура мови. Основні й проміжні рівні мови. Теорія ізоморфізму й ієрархії рівнів мови. Своєрідність системності мови. Співвідношення системних і несистемних явищ у мові. Система і норма

ТЕМА 6. Фонологічна система мови

Передумови фонології. Поняття фонем. Фонем в парадигматиці й синтагматиці. Поняття фонологічної системи. Фонологічні школи.

ТЕМА 7. Граматична система мови

Граматика. Граматичне значення. Граматичні категорії. Морфологічний рівень. Морфема. Частина мови та їхнє місце в системі мовних рівнів. Синтаксичний рівень. Синтаксичні одиниці в системі мови і мовлення. Традиційна й сучасні теорії речення.

ТЕМА 8. Лексико-семантична система мови

Поняття лексико-семантичної системи. Парадигматичні відношення. Синтагматичні відношення. Епідигматичні відношення.

ТЕМА 9. Проміжні рівні мови

Морфонологічний рівень мови. Словотвірний рівень мови. Фразеологічний рівень мови.

ТЕМА 10. Мова і суспільство

Суспільна природа мови. Суспільні функції мови. Соціальна зумовленість мовних явищ. Суспільний характер мовної норми. Мова як символ соціальної солідарності. Залежність стану мови від стану суспільства. Мова як найважливіша етнічна ознака. Мова, нація і держава. Мова і культура. Соціолінгвістика, її предмет, завдання і проблеми. Інтерлінгвістика.

ТЕМА 11. Мова та історія (розвиток мови)

Мова як явище, що історично розвивається. Синхронія і діакронія. Зовнішні причини мовних змін. Внутрішні причини мовних змін. Темпи мовних змін. Питання про прогрес у розвитку мов. Взаємодія мов.

ТЕМА 12. Методи дослідження та опису мов

Поняття про методи наукового дослідження. Вихідні прийоми наукового аналізу мовного матеріалу. Описовий метод. Порівняльно-історичний метод. Метод лінгвістичної географії. Зіставний метод. Структурний метод. Соціолінгвістичні і психолінгвістичні методи. Застосування математичних методів у мовознавстві.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. Історія мовознавства

ТЕМА 13. Історія лінгвістичної думки як наука

Предмет і завдання історії мовознавства. Історія мовознавства як розвиток лінгвістичної теорії, методології і методики лінгвістичного аналізу. Основні етапи і періоди історії мовознавства.

ТЕМА 14. Історія лінгвістичної думки до XIX ст.

Мовознавство в Давній Індії. Давньокитайське мовознавство. Мовознавство в Давній Греції та Римі. Давнє арабське мовознавство. Європейське мовознавство епохи середньовіччя і Відродження. Українське мовознавство XI — XVIII ст.

ТЕМА 15. Порівняльно-історичне мовознавство

Передвісники порівняльно-історичного мовознавства. Основоположники порівняльно-історичного мовознавства (Ф.Бопп, Р.Раск, Я.Грімм, О.Х.Востоков та ін.). Лінгвістичні погляди Вільгельма фон Гумбольдта.

ТЕМА 16. Основні напрямки мовознавства XIX століття

Натуралістичний (біологічний) напрям у порівняльно-історичному мовознавстві. Логіко-граматична школа середини XIX ст. (К.Беккер, Ф.І.Буслаєв). Психологічні школи в мовознавстві (Г. Штейнталь, В.Вундт та ін.). Харківська лінгвістична школа (О.О.Потебня). Молодограматизм. Учення молодогограматиків про фонетичні закони, про аналогії. Здобутки і вади молодогограматизму.

ТЕМА 17. Мовознавство кінця XIX – початку XX ст.

Школа «слів і речей». Школа естетичного ідеалізму. Неолінгвістика. Казанська лінгвістична школа. І. О. Бодуен де Куртене. Московська лінгвістична школа (П.Ф.Фортунатов, О.О.Шахматов, О.М. Пешковський та ін.). Соціологічний напрям. Лінгвістична концепція Фердинанда де Соссюра. Розвиток ідей Ф. де Соссюра у працях Ш.Баллі і А.Мейє.

ТЕМА 18. Структуралізм і генеративізм. Неогумбольдтіанство

Історичні й методологічні основи структуралізму. Празька лінгвістична школа і функціональна лінгвістика. Копенгагенський структуралізм (гloseматика). Датське мовознавство і гloseматика Л. Єльмслева. Американський структуралізм (дескриптивізм): Ф. Боас, Е. Сепір, Л. Блумфільд та ін.). Генеративізм. Європейське неогумбольдтіанство. Американське неогумбольдтіанство.

ТЕМА 19. Мовознавство в СРСР

Формування так званого радянського мовознавства, його філософське, наукове і практичне спрямування. Мовознавство 20–40-х років XX ст. Мовознавство 50–80-х років XX ст. “Нове вчення” про мову М.Я. Марра. Лінгвістична дискусія 1950 р. Здобутки і основні риси так званого радянського мовознавства. Українське мовознавство 20–80-х років XX ст.

ТЕМА 20. Мовознавство на сучасному етапі

Основні напрями сучасного мовознавства. Когнітивна лінгвістика. Функціональна лінгвістика. Лінгвістика тексту. Комунікативна лінгвістика. Успіхи й досягнення прикладної лінгвістики. Зв'язок мовознавства із задоволенням суспільних потреб народу.

4. Структура навчальної дисципліни

Таблиця 2.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	Усього	у тому числі		
		Лек.	Практ	Сам.
Змістовий модуль 1. Теорія та методологія мовознавства				
Тема 1. Мовознавство як наука	8	2	-	6
Тема 2. Знакова природа мови	7	-	1	6
Тема 3. Мова і мислення	10	2	-	8
Тема 4. Мова і мовлення	8	-	-	8
Тема 5. Система і структура мови	7	-	1	6
Тема 6. Фонологічна система мови	8	2	-	6
Тема 7. Граматична система мови	8	2	-	6
Тема 8. Лексико-семантична система мови	8	2	-	6
Тема 9. Проміжні рівні мови	8	2	-	6
Тема 10. Мова і суспільство	7	-	1	6
Тема 11. Мова та історія (розвиток мови)	9	-	1	8
Тема 12. Методи дослідження та опису мов	10	-	2	8
Разом за змістовим модулем 1	98	12	6	80
Змістовий модуль II. Історія мовознавства				
Тема 13. Історія лінгвістичної думки як наука	8	2	-	6
Тема 14. Історія лінгвістичної думки до XIX ст.	14	2	-	12
Тема 15. Порівняльно-історичне мовознавство	9	-	1	8
Тема 16. Основні напрямки мовознавства XIX ст.	9	2	1	6
Тема 17. Мовознавство кінця XIX – початку XX ст.	10	2	-	8
Тема 18. Структуралізм і генеративізм. Неогумбольдтіанство	9	-	1	8
Тема 19. Мовознавство в СРСР	10	2	-	8
Тема 20. Мовознавство на сучасному етапі	13	-	1	12
Разом за змістовим модулем 2	82	10	4	68
Всього годин	180	22	10	148

5. Теми практичних занять

Таблиця 3.

№ з/п	Тема, питання для обговорення	Кількість годин
1	Знакова природа мови 1. Мовознавство і семіотика. Поняття про знак і знакову систему мови. 2. Типи знаків і мовні одиниці. 3. Мова як особлива знакова система. 4. Відмінність мови від інших знакових систем. 5. Мова і несловесні форми спілкування.	1
2	Система і структура мови 1. Поняття системи і структури мови. Мова як система систем (підсистем). 2. Парадигматичні, синтагматичні й ієрархічні відношення між мовними одиницями. 3. Структура мови, мовні рівні (яруси). Основні рівні мовної системи. 4. Фонологічна система мови. 5. Граматична система мови. 6. Морфологічний рівень. Частини мови як реалізація міжрівневих зв'язків. 7. Синтаксичний рівень. Сучасні теорії речення. 8. Лексико-семантичний рівень. Поняття лексико-семантичної системи. 9. Проміжні рівні мовної системи: а) морфонологічний; б) словотвірний; в) фразеологічний.	1
3	Мова і суспільство 1. Суспільна природа і функції мови. 2. Мова як соціально-історична норма. Основні типи мовної норми: узус, літературна мова, стиль мови. 3. Соціальні спільності людей і соціальні типи мов. 4. Соціолінгвістика, її предмет, завдання і проблеми. 5. Інтерлінгвістика.	1
4	Мова та історія (розвиток мови) 1. Функціонування і розвиток мови. 2. Причини мовних змін. 3. Позамовні та внутрішні чинники розвитку мови. 4. Взаємодія мов. 5. Диференціація та інтеграція – основні процеси розвитку мов. 6. Закони розвитку мови.	1
5	Методи дослідження та опису мов 1. Філософський метод пізнання і методи часткових наук. 2. Загальнонаукові способи лінгвістичних досліджень. 3. Лінгвістичні методи та їх класифікація. Описовий метод. 4. Основні методики і типи прийомів описового методу.	2

	3. Порівняльний метод. Порівняння як прийом наукового дослідження. 4. Порівняльно-історичний метод. Споріднені мови і порівняльно-історичне мовознавство. Прийоми та процедури історико-генетичного дослідження мов. 5. Зіставний метод. Порівняльно-зіставний метод вивчення споріднених і неспоріднених мов. 6. Типологічна характеристика і типологічна класифікація мов. 7. Структурний метод. Методики структурного методу: дистрибутивна, безпосередніх складників, трансформаційна і компонентного аналізу. 8. Застосування математичних і статистичних методів та прийомів у мовознавстві.	
6	Порівняльно-історичне мовознавство 1. Виникнення історичного мовознавства і порівняльно-історичного методу дослідження мов. 2. Внесок у порівняльно-історичне мовознавство Ф. Боппа, Р. Раска, Я.Грімма і О. Востокова. 3. Основні положення порівняльно-історичних досліджень. 4. Розвиток порівняльно-історичного мовознавства у другій половині XIX ст.	1
7	Основні напрями мовознавства XIX – поч. XX ст. 1. Філософія мови В. фон Гумбольдта. 2. Логічний напрям у мовознавстві. 3. Психологічний напрям. Основні школи лінгвістичного психологізму. 4. Біологізм у мовознавстві та його критика. 5. Лінгвістична концепція Ф. де Соссюра. 6. Здобутки і вади молодогограматизму.	1
8	Структуралізм і генеративізм. Неогумбольдтіанство 1. Історичні й методологічні основи структуралізму. 2. Празька лінгвістична школа і функціональна лінгвістика. 3. Копенгагенський структуралізм (гloseматика). 4. Датське мовознавство і гloseматика Л. Єльмслева. 5. Американський структуралізм (дескриптивізм): Ф. Боас, Е. Сепір, Л. Блумфільд та ін.). 6. Генеративізм. 7. Європейське неогумбольдтіанство. 8. Американське неогумбольдтіанство.	1
9	Мовознавство на сучасному етапі 1. Основні напрями сучасного мовознавства. 2. Когнітивна лінгвістика. 3. Функціональна лінгвістика. 4. Лінгвістика тексту. 5. Комунікативна лінгвістика. 6. Успіхи й досягнення прикладної лінгвістики.	1
	Всього	10

6. Самостійна робота

Самостійна робота аспірантів включає опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу, вивчення окремих тем, питань, що не були розглянуті в курсі лекцій, підготовку до семінарів, яка передбачає, зокрема, конспектування наукової і навчальної літератури, підготовку доповідей та рефератів, круглих столів, презентацій.

Ефективність самостійної роботи аспіранта викладач виявляє на практичних (семінарських) заняттях, під час тематичного опитування, перевірки конспектів, рефератів тощо та відбиває в загальній оцінці за тему і змістовий модуль.

Зміст самостійної роботи аспірантів

Таблиця 4

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Мовознавство як наука 1. Курс “Загальне мовознавство”, його предмет, завдання і місце в системі лінгвістичних дисциплін. 2. Функції мови. 3. Основні розділи курсу загального мовознавства. 4. Місце мовознавства в системі наук. Прикладне мовознавство.	6
2	Мова і мислення 1. Проблема співвідношення мови і мислення. 2. Мова як практична свідомість. Типи мислення у людини: понятійне, технічне і образне. 3. Взаємовідношення мови і мислення в системі мовних значень. 4. Відображальна функція мови.	8
3	Мова і мовлення 1. Проблеми мови і мовлення в концепціях різних лінгвістів. 2. Сучасні уявлення про співвідношення мови і мовлення. 3. Суспільна природа мови і мовної діяльності. Одиниці системи мови і мовлення.	8
4	Фонологічна система мови 1. Передумови фонології. 2. Поняття фонем. 3. Фонем в парадигматиці й синтагматиці. 4. Поняття фонологічної системи. 5. Фонологічні школи.	6
5	Граматична система мови 1. Граматика. Граматичне значення. Граматичні категорії. 2. Морфологічний рівень Морфема. 3. Частини мови та їхнє місце в системі мовних рівнів. 4. Синтаксичний рівень. Синтаксичні одиниці в системі мови і мовлення. 5. Традиційна й сучасні теорії речення.	6
6	Лексико-семантична система мови 1. Поняття лексико-семантичної системи. 2. Парадигматичні відношення.	6

	3. Синтагматичні відношення. 4. Епідигматичні відношення.	
7	Проміжні рівні мови 1. Морфонологічний рівень мови. 2. Словотвірний рівень мови. 3. Фразеологічний рівень мови.	6
8	Історія лінгвістичної думки як наука 1. Предмет і завдання історії мовознавства. 2. Історія мовознавства як розвиток лінгвістичної теорії, методології і методики лінгвістичного аналізу. 3. Основні етапи і періоди історії мовознавства.	6
9	Історія лінгвістичної думки до XIX ст. 1. Мовознавство у Стародавній Індії. 2. Давньогрецьке мовознавство. 3. Мовознавство у Стародавньому Римі. 4. Арабське мовознавство. 5. Європейське мовознавство середніх віків, епохи Відродження і XVII–XVIII ст. 6. Теорії походження мови. 7. Лінгвістичні погляди Ф.Бекона, Р.Декарта, Г. Лейбніца, Ж-Ж. Руссо, Й.Гердера та ін. 8. “Всезагальна раціональна граматика” А. Арно і К. Лансло. 9. Нормативні граматики і словники.	6
	Всього	58

7. Методи навчання

Залежно від обсягу і складності матеріалу на лекціях викладач застосовує пояснювально-ілюстративний метод та / або метод проблемного викладення; на практичних (семінарських) заняттях викладач застосовує частково-пошуковий та / або репродуктивний методи; організація самостійної роботи аспірантів передбачає поєднання прийомів репродуктивного, частково-пошукового та дослідницького методів.

8. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Підсумковий контроль успішності аспіранта (екзамен) має форму усного опитування за змістом всього курсу. Кожен білет містить три теоретичні питання, а також практичне завдання з лінгвістичного аналізу мовних одиниць.

Питання для підсумкового контролю (екзамену)

1. Курс “Загальне мовознавство”, його предмет, завдання і місце в системі навчальних лінгвістичних дисциплін.
2. Визначення й уточнення предмета мовознавства. Місце мовознавства в системі наук.
3. Прикладне мовознавство, проблеми прикладної лінгвістики.

4. Мовознавство і семіотика. Типологія знаків.
5. Мова як знакова система особливого роду. Відмінність мови від штучних знакових систем.
6. Мова і несловесні форми спілкування.
7. Мова і мислення. Проблеми співвідношення мови і мислення. Типи мислення у людини.
8. Психофізичні основи зв'язку мови і мислення. Типи мислення у людини.
9. Мова і мовлення. Проблеми мови і мовлення в концепціях різних лінгвістів. Сучасні уявлення про співвідношення мови і мовлення.
10. Суспільна природа мови і мовної діяльності.
11. Система і структура мови. Системний характер мови. Парадигматичні, синтагматичні й ієрархічні відношення між мовними одиницями.
12. Структура мови. Основні й проміжні рівні мови.
13. Фонологічна система мови. Поняття фонем. Фонем в парадигматиці й синтагматиці. Поняття фонологічної системи.
14. Граматична система мови. Граматика. Граматичне значення. Граматичні категорії.
15. Морфологічний рівень системи мови. Морфема. Частини мови та їх місце в системі мовних рівнів.
16. Синтаксичний рівень системи мови. Сучасні теорії речення.
17. Лексико-семантична система мови. Поняття лексико-семантичної системи.
18. Проміжні рівні мови: морфонологічний, словотвірний, фразеологічний.
19. Мова і суспільство. Мова як суспільне явище. Суспільні функції мови.
20. Соціальна зумовленість мовних явищ. Залежність стану мови від стану суспільства.
21. Мова як суспільно-історична норма.
22. Мова як найважливіша етнічна ознака. Мова, нація і держава. Мова і культура.
23. Соціолінгвістика, її предмет, завдання і проблеми. Інтерлінгвістика.
24. Мова та історія (розвиток мови). Мова як історична категорія. Статика і динаміка мови. Синхронія і діахронія.
25. Функціонування і розвиток мови. Чинники розвитку мови. Зовнішні і внутрішні причини мовних змін. Темпи мовних змін.
26. Взаємодія мов і мовні контакти.
27. Закони розвитку мови. Питання про прогрес у розвитку мов.
28. Поняття про методи наукового дослідження. Застосування терміна "метод" у загальнонауковому (філософському) і спеціально-науковому значенні.
29. Використання в лінгвістичних дослідженнях загальнонаукових способів (спостереження, експеримент, моделювання) та методик (індукція і дедукція, аналіз і синтез).
30. Лінгвістичні методи та їх класифікація. Описовий метод як аспект дослідження рівнів мови на даному етапі її розвитку, його завдання і практичні результати використання.
31. Основні типи прийомів описового методу: прийоми зовнішньої інтерпретації та прийоми внутрішньої інтерпретації.
32. Порівняльно-історичний метод. Споріднені мови і порівняльно-історичне мовознавство.
33. Прийоми реконструкції праформ. Абсолютна і відносна хронологія.
34. Зіставний метод. Порівняльно-зіставний метод вивчення споріднених і неспоріднених мов. Спільні і відмінні ознаки як основа матеріального і семантичного зіставлення.
35. Типологічна характеристика мови і типологічна класифікація мов. Мовні універсали.
36. Структурний метод. Вивчення мови як цілісної функціональної структури. Методики структурного методу.

37. Дистрибутивний аналіз як методика структурного методу, його основні завдання, типи дистрибуції.
38. Методика безпосередніх складників як один із видів реалізації структурного методу.
39. Трансформаційний аналіз як експериментальний прийом визначення синтаксичних і семантичних подібностей і відмінностей між мовними об'єктами.
40. Компонентний аналіз як система прийомів лінгвістичного вивчення лексичних одиниць.
41. Застосування математичних і статистичних методів та прийомів у мовознавстві.
42. Предмет і завдання історії мовознавства. Історія мовознавства як розвиток лінгвістичної теорії, методології і методики лінгвістичного аналізу. Основні етапи і періоди історії мовознавства.
43. Античне мовознавство. Мовознавство у стародавній Індії.
44. Давньогрецьке мовознавство.
45. Мовознавство у стародавньому Римі. Значення античної філології.
46. Давнє арабське мовознавство.
47. Європейське мовознавство середньовіччя і епохи Відродження.
48. Європейське мовознавство XVII–XVIII століть. “Грамматика загальна і раціональна...” А.Арно і К.Лансло (грамматика Пор-Рояля). Нормативні граматики і словники.
49. Теорії походження мови. Лінгвістичні погляди Ф.Бекона, Р.Декарта, Г.Лейбніца, Ж.-Ж.Руссо, Й.Гердера та ін.
50. Виникнення порівняльно-історичного мовознавства (Ф.Бопп, Р.Раск, Я.Грімм, О.Х.Востоков).
51. Дальший розвиток порівняльно-історичного мовознавства у другій половині XIX ст. Порівняльно-історична грамматика і лінгвістична концепція А.Шлейхера.
52. Загальна лінгвістична концепція В.фон Гумбольдта та її філософські основи.
53. Логіко-грамматична школа середини XIX ст. (К.Беккер, Ф.І.Буслаєв).
54. Психологічні школи в мовознавстві (Г.Штейнталь, В.Вундт та ін.). Харківська лінгвістична школа (О.О.Потебня).
55. Молодограматизм. Учення молодогограматиків про фонетичні закони, про аналогію. Здобутки і вади молодогограматизму.
56. Мовознавство кінця XIX–початку XX століття. Виникнення соціології мови. Казанська лінгвістична школа. Лінгвістичні погляди І.О.Бодуена де Куртене.
57. Московська лінгвістична школа (П.Ф.Фортунатов, О.О.Шахматов, О.М.Пешковський та ін.).
58. Лінгвістична концепція Ф. де Соссюра. Розвиток лінгвістичних ідей Ф. де Соссюра у працях Ш.Баллі, А.Мейє та ін.
59. Виникнення і розвиток структуралізму. Чеське мовознавство. Празький лінгвістичний гурток і функціональна лінгвістика.
60. Американське мовознавство і дескриптивна лінгвістика (Ф.Боас, Е.Сепір, Л.Блумфільд та ін.).
61. Датське мовознавство і глосематика Л.Єльмслева.
62. Мовознавство в колишньому СРСР. Формування так званого радянського мовознавства, його філософське, наукове і практичне спрямування.
63. “Нове вчення” про мову М.Я.Марра. Лінгвістична дискусія 1950 р.
64. Здобутки і основні риси так званого радянського мовознавства.
65. Мовознавство на сучасному етапі. Основні напрями сучасного мовознавства.
66. Успіхи і досягнення прикладної лінгвістики. Зв'язок мовознавства з задоволенням суспільних потреб народу.

9. Методи та засоби діагностики успішності навчання

Із метою діагностики й контролю ефективності навчальної (зокрема й самостійної) роботи аспіранта впроваджено усне опитування на практичних заняттях, тематичні письмові самостійні роботи, завдання з лінгвістичного аналізу, контрольні роботи.

10. Розподіл балів, які отримують аспіранти

Дисципліна складається з двох змістових модулів. Підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою складається із сумарної кількості балів за:

1. поточне оцінювання з відповідних тем (максимум 40 балів);
2. підсумкове оцінювання на екзамені (максимум 60 балів).

Таблиця 5.

Розподіл балів за формами контролю

Модуль 1. Поточний контроль (max = 40 б.)																Модуль 2. Підсумковий контроль			
Змістовий модуль 1											Змістовий модуль 2							Екзамен	загальна кількість балів
24											16								
Тема 1	Тема 2	Тема 3–4	Тема 5	Тема 6	Тема 7	Тема 8	Тема 9	Тема 10	Тема 11	Тема 12	Тема 13	Тема 14	Тема 15	Тема 16–17	Тема 18	Тема 19	Тема 20		
2	2	4	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	4	2	2	2	60	100

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Таблиця 6.

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
90 – 100	A	Відмінно	Для екзамену
82 – 89	B	Добре	
75 - 81	C		
67 -74	D	Задовільно	
60 - 66	E		
1 – 59	Fx	Незадовільно	

Критерії оцінювання

Поточний контроль (40 балів) передбачає такі форми:

- участь у семінарах та дискусіях: виступи з доповідями, обговорення дискусійних питань, виконання практичних завдань, де аспірантам запропоновано зробити повний лінгвістичний аналіз різнорівневих мовних одиниць; поточні тестування, що включають питання із запропонованих на самостійне вивчення тем.

Участь у семінарах та дискусіях передбачає, що аспірант:

- глибоко аналізує теоретичні питання;
- вичерпно відповідає на додаткові питання;
- аргументує теоретичні положення необхідними прикладами;
- опрацював основні та вибірково додаткові джерела з теми;
- критично аналізує викладений в опрацьованих джерелах матеріал;
- бере активну участь в обговоренні та дискусіях.

За одну тему аспірант може отримати 2 бали, що включає всі види робіт на семінарі.

Оцінювання іспиту здійснюється за 60-ти бальною шкалою:

60-55 балів – аспірант глибоко та всебічно аналізує основні та додаткові питання, дає вичерпні відповіді на них, робить глибокі висновки;

54-45 балів – аспірант дає вичерпні відповіді на основні питання екзаменаційного білету, робить висновки;

44-35 балів – аспірант дає, загалом, правильні відповіді, але допускає помилки та неточності під час викладення матеріалу;

34-20 балів – аспірант не розкриває суті завдання, не здатен зробити правильні висновки.

19-0 балів – аспірант демонструє низькі знання теоретичного матеріалу, допустивши помилки у відповіді на питання або не може відповісти на питання.

11. Методичне забезпечення

Курс „Загальне мовознавство” передбачає підготовку аспірантів до подальшого використання отриманих ними знань під час виконання індивідуальних завдань, наукових робіт та формування у здобувачів сталих навичок дослідницької роботи як невід’ємної фахової риси спеціаліста-філолога.

Список літератури дає можливість аспірантам не лише ґрунтовно ознайомитися з проблемами мовознавства, але й допоможе їм підготуватися до семінарських занять, виконати індивідуальні завдання та контрольні роботи, написати реферати та письмові повідомлення. Рекомендована література стане у пригоді при підготовці дисертаційних робіт з романо-германських, західнослов’янських і східнослов’янських мов та сприятиме підвищенню рівня лінгвістичної ерудиції спеціаліста-філолога.

Перелік методичних видань для забезпечення вивчення навчальної дисципліни

1. Данилюк Н. О. Навчальна програма спецкурсу „Міжнародна мова есперанто в аспекті інтерлінгвістики та лінгвокультурології” / Н. О. Данилюк. – Луцьк : Вежа, 2005. – 27 с.
2. Данилюк Н. О. Робоча навчальна програма курсу „Вступ до мовознавства” / Н. О. Данилюк. – Луцьк : Вежа, 2005. – 46 с.
3. Костусяк Н. М. Історія українського мовознавства : робоча програма та методичні вказівки для аспірантів напряму підготовки 6.020303 «Українська мова і література» / Н. М. Костусяк. – Луцьк : Вежа-Друк, 2014. – 36 с.
4. Межов О. Г. Категорійна грамати́ка української мови: навчально-методичні матеріали / О. Г. Межов. – Луцьк : Вид-во ВДУ ім. Лесі Українки “Вежа”, 2003. – 50 с.
5. Мірченко М. В. Загальне мовознавство: робоча навчальна програма курсу / М. В. Мірченко, Н. Б. Благовірна. – Луцьк : Вид-во ВДУ ім. Лесі Українки “Вежа”, 2006. – 72 с.

Список джерел

Основна література

1. Алпатов В. М. История лингвистических учений : учеб. пособие / В. М. Алпатов. – 3-е изд., испр. и доп. – М. : Языки славянской культуры, 2001. – 368 с.
2. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник / Ф. С. Бацевич. – К. : Видавничий центр «Академія», 2004. – 344 с.
3. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник / Ф. С. Бацевич. – 2-е вид., доповн. – Київ : Академія, 2009. – 376 с.
4. Бацевич Ф. С. Філософія мови. Історія лінгвофілософських учень : підручник / Ф. С. Бацевич. – К. : Академія, 2008. – 240 с.
5. Бевзенко С. П. Історія українського мовознавства. Історія вивчення української мови : навч. посібник / С. П. Бевзенко. – К. : Вища шк., 1991. – 232 с.
6. Бевзенко С. П. Вступ до мовознавства : короткий нарис : навч. посібник / С. П. Бевзенко. – К. : Вища шк., 2006. – 144 с.
7. Березин Ф. М. История лингвистических учений : учебник / Ф. М. Березин. – М. : Высш. шк., 1975. – 304 с.
8. Березин Ф. М. История лингвистических учений : учебник / Ф. М. Березин. – 2-е изд. – М. : Высшая школа, 1984. – 315 с.
9. Березин Ф. М. Общее языкознание : учебник / Ф. М. Березин, Б. Н. Головин. – М. : Просвещение, 1979. – 224 с.

10. Білецький А. О. Про мову і мовознавство : навч. посібник / А. О. Білецький. – К.: “АртЕк”, 1996. – 224 с.
11. Дорошенко С. І. Загальне мовознавство : навч. посібник / С. І. Дорошенко. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 288 с.
12. Иванова Л. П. Методы лингвистических исследований : учеб. пособие / Л. П. Иванова. – К. : ІСДО, 1995. – 88 с.
13. Карпенко Ю. О. Вступ до мовознавства : підручник / Ю. О. Карпенко. – 2-е вид., стер. – К. : Академія, 2009. – 336 с.
14. Ковалик І. І. Загальне мовознавство: Історія лінгвістичної думки : навч. посібник / І. І. Ковалик, С. П. Самійленко. – К. : Вища школа, 1985. – 216 с.
15. Кодухов В. И. Общее языкознание : учебник / В. И. Кодухов. – М. : Высш. школа, 1974. – 304 с.
16. Кочерган М. П. Загальне мовознавство : підручник / М. П. Кочерган. – К. : Видавничий центр “Академія”, 2003. – 464 с.
17. Кочерган М. П. Загальне мовознавство : підручник / М. П. Кочерган. – 2-ге вид., виправл. і доповн. – К. : Видавничий центр “Академія”, 2006. – 464 с.
18. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства : підручник / М. П. Кочерган. – 2-е вид. – К. : Видавничий центр “Академія”, 2008. – 368 с.
19. Кочерган М. П. Загальне мовознавство : підручник / М. П. Кочерган. – 3-є вид. – К. : Видавничий центр “Академія”, 2010. – 464 с.
20. Селіванова О. О. Актуальні напрями сучасної лінгвістики: аналітичний огляд : навч. посібник / О. О. Селіванова. – К. : Фітосоціоцентр, 1999. – 148 с.
21. Семчинський С. В. Загальне мовознавство : підручник / С. В. Семчинський. – К. : Вища шк., 1988. – 328 с.
22. Семчинський С. В. Загальне мовознавство : підручник / С. В. Семчинський. – К. : “ОКО”, 1996. – 413 с.
23. Удовиченко Г. М. Загальне мовознавство: Історія лінгвістичних учень : навч. посібник / Г. М. Удовиченко. – К. : Вища школа, 1980. – 216 с.
24. Шулежкова С. Г. История лингвистических учений : учеб. пособие / С. Г. Шулежкова. – 3-и изд., испр. – М. : Флинта : Наука, 2007. – 406 с.

Додаткова література

25. Актуальные проблемы современной лингвистики : учеб. пособие / сост. Л. Н. Чурилина. – 4-е изд. – М. : Флинта : Наука, 2009. – 416 с.
26. Амирова Т. А. Очерки по истории лингвистики / отв. ред. Г. В. Колшанский / Т. А. Амирова. – Москва : Наука, 1975. – 560 с.
27. Амирова Т. А. Из истории лингвистики XX века: Структурно-функциональное языковедение (истоки, направления, школы) : учеб. пособие / Т. А. Амирова. – М. : ЧеРо, 1999. – 195 с.
28. Багмут Й. А. Рідне слово: Розвиток мови й мовознавства в УРСР / Й. А. Багмут, В. М. Русанівський. – К. : Наук. думка, 1969. – 72 с.
29. Бацевич Ф. С. Вступ до лінгвістичної генології : навч. посібник / Ф. С. Бацевич. – К. : Видавничий центр «Академія», 2006. – 248 с.
30. Бацевич Ф. С. Вступ до лінгвістичної прагматики : підручник / Ф. С. Бацевич. – К. : Академія, 2011. – 304 с.
31. Беликов В. И. Социолингвистика : учебник / В. И. Беликов. – Москва : Рос. гос. гуманитар. ун-т, 2001. – 440 с.
32. Белянин В. П. Психолінгвістика : учебник / В. П. Белянин. – Москва : Флинта : МПСИ, 2003. – 228 с.

33. Белянин В. П. Психолінгвістика : учебник / В. П. Белянин. – 5-е изд. – Москва : Флинта : МПСИ, 2008. – 232 с.
34. Бенвенист Э. Общая лингвистика / В. П. Белянин / Пер. с фр. Ю.Н. Караулова и др.; Общ. ред., вступ. ст. и коммент. Ю.С. Степанова. – 2-е изд., стереот. – М.: УРСС, 2002. – 445 с.
35. Березин Ф. М. История советского языкознания. Некоторые аспекты общей теории языкознания: хрестоматия для филол. специальностей / Ф.М. Березин. – 2-е изд, испр. и доп. – М. : Высшая школа, 1988. – 528 с.
36. Бондалетов В. Д. Социальная лингвистика : учеб. пособие / В. Д. Бондалетов. – Москва : Просвещение, 1987. – 160 с.
37. Бондарко Л. В. Основы общей фонетики : учеб. пособие Л. В. Бондарко. – Санкт-Петербург : Изд-во С.-Петерб. ун-та, 1991. – 152 с.
38. Глущенко В. А. Принципи порівняльно-історичного мовознавства в історії українського і російського мовознавства. Харківська лінгвістична школа : навч. посібник / В. А. Глущенко. – Слов'янськ: [б. в.], 1994. – 70 с.
39. Глущенко В. А. Принципи порівняльно-історичного дослідження в історії мовознавства. Московська лінгвістична школа : навч. посібник / В. А. Глущенко. – Дніпропетровськ : [б. в.], 1996. – 136 с.
40. Жовтобрюх М. А. Нарис історії українського радянського мовознавства (1918–1941) / М. А. Жовтобрюх. – К. : Наук. думка, 1991. – 260 с.
41. Загнітко А. П. Історія українського мовознавства в особах : наук.-навч. посібник / А. П. Загнітко. – Донецьк : ДонНУ, 2006. – Ч. 1. – 184 с.
42. Зеленько А. С. Загальне мовознавство. Історія лінгвістичних учень. Аспекти, методи, прийоми та процедури вивчення мови : посібник / А. С. Зеленько. – 2-ге вид., перероб. – Луганськ : Альма-матер, 2002. – 283 с.
43. Зеленько А. С. З історії лінгвістичних вчень / А. С. Зеленько. – Луганськ : Альма-матер, 2002.
44. Иванова Л. П. Курс лекций по общему языкознанию / Л. П. Иванова. – К. : Освіта України, 2006. – 312 с.
45. Кириченко Г. С. Нариси загального мовознавства : навч. посібник: у 2 ч. / Г. С. Кириченко, С. В. Кириченко, А. П. Супрун; за ред. А. П. Супрун. – К. : Видавничий дім «Ін Юре», 2008 // Ч. I: Мова, її будова та функції в суспільстві. – 2008. – 168 с.
46. Кириченко Г. С. Нариси загального мовознавства : навч. посібник: у 2 ч. / Г. С. Кириченко, С. В. Кириченко, А. П. Супрун; за ред. А. П. Супрун. – К. : Видавничий дім «Ін Юре», 2008 // Ч. II: Основні етапи розвитку науки про мову. – 2008. – 224 с.
47. Кісь Р. Мова, думка і культурна реальність: (від Олександра Потебні до гіпотези мовного релятивізму) / Р. Кісь. – Львів : Літопис, 2002. – 304 с.
48. Кравчук Р. В. З історії слов'янського мовознавства (видатні славісти-мовознавці) / Р. В. Кравчук. – К. : Рад. школа, 1961. – 140 с.
49. Лосев А. Ф. Языковая структура : учеб. пособие / А. Ф. Лосев. – М. : Москов. гос. пед. институт, 1983. – 374 с.
50. Лурия А. Р. Письмо и речь : Нейролингвистические исследования : учеб. пособие / А. Р. Лурия. – Москва : Академия, 2002. – 346 с.
51. Маслова В. М. Лингвокультурология : учеб. пособие / В. М. Маслова. – М. : Издательский центр «Академия», 2001. – 208 с.
52. Німчук В. В. Мовознавство на Україні в 14-17 ст. : монографія / В. В. Німчук; відп. ред. В. М. Русанівський. – К. : Наук. думка, 1985. – 224 с.
53. Общее языкознание / под. общ. ред. А.Е. Супруна : учеб. пособие. – Минск : Вышэйшая школа, 1983. – 456 с.
54. Питання теорії мови в зарубіжному мовознавстві. – К. : Наукова думка, 1976. – 256 с.
55. Попова З. Д. Общее языкознание / З. Д. Попова. – Воронеж : Изд-во Воронеж. ун-та, 1987. – 212 с.

56. Психолінгвістика в очерках и извлечениях : хрестоматия : для аспирантов вузов / под общ. ред. В. К. Радзиховской. – Москва : Академия, 2003. – 462 с.
57. Розвиток мовознавства в УРСР: 1967–1977 / відп. ред. І. К. Білодід. – К. : Наукова думка, 1980. – 248 с.
58. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика : Термінологічна енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля – К., 2006.
59. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми : підручник / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля. – К, 2008. – 712 с.
60. Семчинський С. В. Загальне мовознавство : підручник / С. В. Семчинський. – К. : Вища шк., 1988. – 328 с.
61. Семчинський С. В. Вступ до порівняльно-історичного мовознавства: на матеріалі індоєвропейських мов : навч. посібник / С. В. Семчинський. – К. : ВПЦ “Київський університет”, 2001. – 174 с.
62. Соссюр Ф. Курс общей лингвистики / [науч. ред. М. Э. Рут]. – Москва : Прогресс, 1999. – 432 с. 1
63. Соссюр Ф. Заметки по общей лингвистике / Ф. Соссюр; общ. ред., вступ. ст. и коммент. Н. А. Слюсаревой. – 2-е изд. – Москва : Прогресс, 2000. – 280 с.
64. Степанов Ю. С. Основы общего языкознания / Ю. С. Степанов. – М. : Просвещение, 1975. – 272 с.
65. Степанов Ю. С. В трехмерном пространстве языка. Семиотические проблемы лингвистики, философии, искусства / Ю. С. Степанов. – М. : Наука, 1985.
66. Степанов Ю. С. Методы и принципы современной лингвистики / Ю. С. Степанов. – 3-е изд., стер. – М. : Едиториал УРСС, 2002. – 312 с.
67. Тарланов З. К. Методы и принципы лингвистического анализа: (Лексика, морфология, словообразование, фонология) : учеб. пособие / З. К. Тарланов. – Петрозаводск : РИО Петрозавод. гос. ун-т им. О. В. Куусинена, 1988. – 86 с.
68. Федоренко В. Л. Мовні цікавинки : Нестандартні дидактичні матеріали : навч.-метод. посіб / В. Л. Федоренко. – Харків : Основа, 2006. – 320 с.
69. Фрумкина Р. М. Психолінгвістика : учебник / Р. М. Фрумкина. – Москва : Академия, 2001. – 316 с.
70. Шадура Т. Н. Общее языкознание / Т. Н. Шадура. – Тбилиси : Ганатлеба, 1983. – 490 с.
71. Шарафутдинова Н. С. Теория и история лингвистической науки / Н. С. Шарафутдинова. – М. : Восток-Запад; Владимир : ВКТ, 2007. – 381.
72. Ющук І. П. Вступ до мовознавства : навч. посібник / І. П. Ющук. – К. : Рута, 2000. – 128 с.

Статті у фахових виданнях

73. Бацевич Ф. С. Лінгвістична прагматика: спроба обґрунтування проблемного поля і дослідницької одиниці / Ф. С. Бацевич // Мовознавство. – 2009. – 1. – С. 29-37.
74. Бацевич Ф. С. Природність спілкування як лінгвопрагматична категорія / Ф. С. Бацевич // Мовознавство. – 2011. – 1. – С. 3-12.
75. Гайдаєнко І. В. Дистрибутивний аналіз як метод дескриптивної лінгвістики / І. В. Гайдаєнко // 36. наук. праць «Південний архів». Філологічні науки. – Вип. XXI. – Херсон. – ХДУ, 2003. – С. 130-133.
76. Глущенко В. А. Лінгвістичний метод і його структура / В. А. Глущенко // Мовознавство. – 2010. – 6. – С. 32-44.
77. Демьянков В. З. Когнитивная лингвистика как разновидность интерпретирующего подхода / В. З. Демьянков // ВЯ. – № 4. – 1994. – С.17-31.
78. Жайворонок В. В. Мова і духовний розвиток народу / В. В. Жайворонок // Мовознавство. – 1991.– № 3.

79. Кочерган М. Мовознавство на сучасному етапі / М. Кочерган // Дивослово. – 2003. – № 5. – С. 24-29.
80. Кривонос А. Т. Мышление без языка?: Экономия языковой материи – закон процесса мышления / А. Т. Кривонос // Вопросы языкознания. – 1992. – № 2. – С. 69–83.
81. Мельничук О.С. Сучасні проблеми розвитку і взаємодії мов світу / О. С. Мельничук // Мовознавство. – 1970. – № 3.
82. Мельничук О.С. Методологічні пошуки в нових підходах до висвітлення мови / О. С. Мельничук // Мовознавство. – 1991. – № 3.
83. Мельничук О.С. Мова як суспільне явище і як предмет сучасного мовознавства / О. С. Мельничук // Мовознавство. – 1997. – № 2-3. – С. 3-19.
84. Паршин П. Б. Теоретические перевороты и методологический мятеж в лингвистике XX века / П. Б. Паршин // Вопросы языкознания. – 1996. – № 2. – С.19-42.
85. Пещак М. М. Аспекти дослідження взаємодії форми і змісту в мові / М. М. Пещак // Українське мовознавство. – 1980. – № 8. – С.16-25.
86. Русанівський В. М. Методологія, теорія і часткові методи лінгвістичних досліджень / В. М. Русанівський // Мовознавство. – 1975. – № 2. – С. 3-11.
87. Русанівський В. М. Прогностичні функції соціолінгвістики / В. М. Русанівський // Мовознавство. – 1989. – № 1.
88. Семчинський С. В. Взаємодія мов і фактори лінгвістичного розвитку / С. В. Семчинський // Мовознавство. – 1973. – № 7.
89. Тищенко К. М. Лінгвістичний знак як єдність знаків мови і мовлення / К. М. Тищенко // Мовознавство. – 1980. – № 1.
90. Яцук К. Фреймова модель як метод зіставлення та аналізу одиниць вторинної номінації / К. Яцук // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія "Лінгвістика" : Збірник наукових праць. Випуск IX. – Херсон : Видавництво ХДУ, 2009. – С. 345-347.